

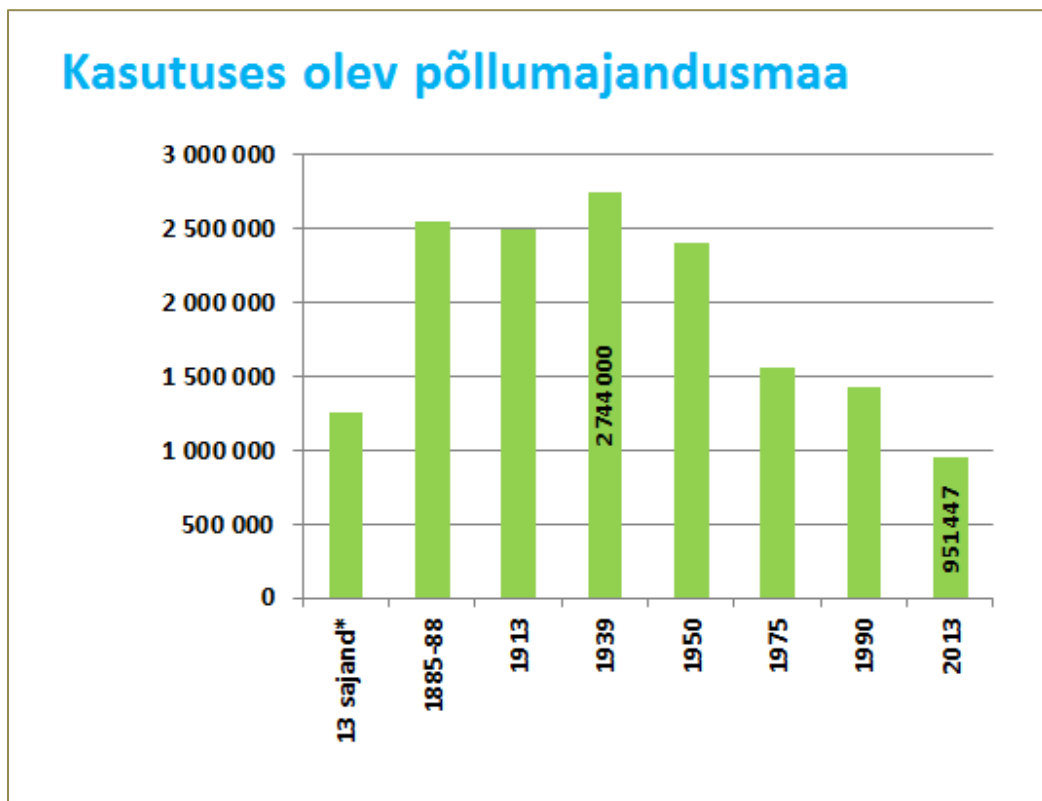
Põllumajandusmaastik

Kaidi Jakobson, põllumajandusministeeriumi põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialist

Katrin Rannik, põllumajandusministeeriumi põllumajanduskeskkonna büroo juhataja

Põllumajandusmaastik on metsa järel levikult teine maastikutüüp Eestis. Linnutiivul üle Eesti lennates näeb poolel pinnal metsa, ning arvestades, et põllumajandusliku maastiku pindala on üle ühe miljoni hektari, siis moodustab see metsast üle jäävast pinnast ligi poole.

Mitte aga alati ei ole olnud pilt selline. Veel eelmise sajandi alguses oli põllumajandusmaastiku osakaal võrreldes tänasega oluliselt suurem, moodustades üle poole Eesti kogupindalast (vt joonis). Tänapäevaks on põllumajandusmaa osakaal langenud, sealjuures on oluliselt muutunud põllumajandusmaastiku kasutusviis – kui eelmise sajandi alguses ilmestasid meie keskkonda suurel määral looduslikud rohumaad, siis tänapäevaks on nende pindala drastiliselt langenud ja suurenenud oluliselt haritava maa osakaal.

Joonis: Põllumajandusmaa pindala muutused ajas

Värvid ja avatud vaated

Põllumajandus toob endaga kaasa avatud vaated ja hooldatud maastikupildi. Põllumajandusmaastik pakub hulgaga suuri värvilaike ka siis, kui üldine looduspilt paistab ühtlaselt roheline. Meie looduslike niitude ja karjamaade vikerkaarevärvides õiteilul on hindamatu, kuid ka kultuurtaimede seas on kesksuvel särtsu – kollane raps, valge tatar või tumeroosa ristik. Neile pakub loodusest konkurentsi kasvõi meie oma rahvuslill.

Põllumajandusmaastikus asuvad mitmed traditsioonilised maastikuelemendid – kraavid, põllusaared, kiviaiad. Aga põllumajandus on endaga kaasa toonud ka nõukogudeaegsed suurfarmid, silotornid ja kolhoosikeskused.

Loomapidamine tagab maaholduse traditsioonilisel viisil

Õnneks on Eestis suures osas säilinud mosaiikne maastik ja sellel on oluline roll elurikkuse säilitamisel. Maastikupilti ilmestavad ka loomad karjamaadel. Vähesel koormusega karjatatavad loomad on abiks põllumajandusmaa elurikkuse säilitamisel ning pakuvad lisaks silmailu. Nii nagu sortide paljusus hoiab geneetilist mitmekesisust taimekasvatustes, sobivad meie maastikusse hästi Eesti omamaised tõud, kes on kohanenud siin elama ja keda õnneks ei ole unustatud.

Kindlasti aitab loomade karjatamine kaasa sellele, et linnalapsed teadvustavad rohkem, kuidas jõuab meie toidulauale piim ja käpikutesse lõng.

Põllumajandus on toidutootja

Põllumajandus tagab toidu meie lauale. Sealt pärineb piim, kartul, liha ja leib. Me ei kasvata toitu enam mitte ainult oma rahvale, vaid põllumajandustoodetest on saanud arvestatav eksporditav artikkel.

Tänases põllumajanduses kasutatakse seetõttu enam kemikaale ja töövõtteid, mis rohkemal või vähemal määral ümbritsevat keskkonda mõjutavad. Sellise tegevusega ei tohi aga ohustada looduslikku tasakaalu. Toetused on üks viis põllumajandusliku tegevuse suunamiseks. Käesoleval aastal rakendus uus Ühise Põllumajanduspoliitika rahastusperiood, millega seoses on täpsustatud üle-euroopalisi prioriteete, sealjuures enam pööratakse tähelepanu keskkonnale.

Põllumajanduspoliitika toetused jagunevad kaheks – I sambast rahastatakse turukorraldusmeetmeid ja otsetoetusi, näiteks ühtset pindalatoetust ja nn rohestamise toetust. II sambast toetatakse maaelu poliitikat – näiteks põllumajanduskeskkonda ja geneetilisi ressursse, investeeringuid, loomade heaolu, teadmussiiret, LEADER-tegevust.

Et tagada väärtusliku, viljaka mullaga maa säilimist ka edaspidi, on Põllumajandusministeerium algatanud väärtusliku põllumajandusmaa kaardistamise. Edaspidi on soov enam seista selle eest, et põllumajandusmaal saaks jätkuda põllumajanduslik tegevus ja sellega planeerimisprotsessis rohkem arvestataks. Näiteks mõned aastad tagasi hävines Mäo ristmiku ja tee ehitusaluse pindala suurenemise tõttu ligi 150 hektarit põllumajandusmaad. Arvestades, et ühel Eesti põllumehel on keskmiselt 50 hektarit maad, kaotas Mäo ristmiku ehitusega oma tegevuseks vajaliku põllumajandusmaa kolm majapidamist.

Põllumajandusse esmaseks tingimuseks on siiski inimressurss – maal elavad inimesed. Maale jääb järjest vähem töökäsi, inimeste tegevuse võtavad üle masinad. See on ka põhjuseks, miks ÜRO kuulutas aasta 2014 peretalude aastaks, juhtimaks tähelepanu, et suured põllumajandusettevõtted tagavad küll toodangu kasvu, kuid seeläbi põllumajandus intensiivistub ja süvenevad probleemid nagu töötus ja linnastumine. Loodetavasti leitakse sellele murelikule arengusuunale lähimal ajal lahendusi ja paljud Eesti inimesed leiavad tagasi tee maale.

Karjatatud rannaniit Saaremaal

Õitsev luht Soomaa rahvuspargis

Avatud põllumajandusmaastik

Veised heinamaal

Fotod: Kaidi Jakobson